

DVA BRONZOVÉ MEČE Z RIEČNYCH TOKOV

JURAJ BARTÍK – SÁNDOR TRUGLY

V posledných rokoch pribudli k skupine najvýraznejších zbraní z doby bronzovej na Slovensku viaceré nové, respektíve odbornej verejnosti neznáme meče. Popri nálezoch „zo suchej zeme“ (Veliáčik 1999, 149; Furmánek 2000, 87) nechýbajú ani exempláre „z vody“ (Bartík 1997, 419; Nevizánsky – Trugly 2004, 141; Bartík – Furmánek 2004, 255). Špecifickú skupinu mečov z vodných tokov, ktorá býva v zahraničí niekedy vyhodnocovaná ako celok (Mozsolics 1975, 3) môžeme doplniť dvomi málo známymi exemplármi (obr. 1).

Okolie Ružomberka

Meč s jazykovitou rukoväťou zakúpilo Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum v roku 2004 prostredníctvom obchodu zo starožitnosťami. Podľa poskytnutých údajov pochádza z rieky Váh v oblasti Ružomberka, okr. Ružomberok. Miesto nálezu sa nepodarilo dodatočne overiť, avšak argumentom podporujúcim informáciu o pôvode z rieky sú zvyšky „vodnej patiny“.

Opis

Meč s jazykovitou rukoväťou, kratší, masívny. Mierne vydutý jazyk so štyrmi kruhovými otvormi na nity ukončujú dva výbežky. Záchytné oblúky majú temer rovný priebeh a na každej strane dvojicu otvorov pre nity. Jazyk i záchytné oblúky spevňuje okrajová lišta. Širokú čepeľ bez odsadeného ostria zosilňuje

Obr. 1 Zlatná na Ostrove, okolie Ružomberka: miesta nálezov

plochý stredový vývalok prebiehajúci až po nasadenie jazyka. Čepel bez odsadeného ostria je od rukoväte mierne odsadená zúžením. V oblasti jazykovitej rukoväte sa zachovala svetlozelená patina, čepel pokrýva tmavosivá vodná patina prechádzajúca na hladných miestach do zlatohnedej farby kovu. Približne v tretine dĺžky čepele sa na oboch stranách ostria nachádzajú tri poškodenia, hrot meča je odlomený. Všetky lomové hrany na poškodeniach majú patinovaný povrch (obr. 2: 2). Maximálne rozmery: dĺžka: 497 mm, šírka: 40 mm, hrúbka: 8 mm, hmotnosť: 455 g. Uloženie: SNM-Archeologické múzeum, Bratislava; eviden. číslo AP 75899.

Vzhľadom k spôsobu získania musíme na meč prihliadať ako na ojedinelý nález, ktorý sa dá časovo zaradiť len na základe typologickej analýzy. Jazykovitú opornú časť rukoväte charakterizuje temer rovný priebeh pliec záchytných oblúkov a minimálne odsadenie od čepele. Podobné rukoväte s totožným počtom otvorov na nity sú na „Mečoch obvyklého typu“ E. Sprockhoffa bežne označovaných ako „Sprockhoff IIa“ alebo na „Mečoch s jazykovitou rukoväťou Typu C, Varianty 1“ T. Kemenczeia (Sprockhoff 1931, 13; Kemenczei 1988, 53). V uvedených skupinách mečov nájdeme i exempláre s miernymi, len zúžením naznačenými odsadeniami čepelí od oblúkov, rovnako ako na exemplári z Ružomberka. Stredový vývalok zosilňujúci čepel na meči z Ružomberka je menej obvyklý, ale nie výnimočný. Vyskytuje sa už na stredo európskych mečoch zo záveru strednej doby bronzovej a používali ho až po mladšiu dobu popolnicových polí (Kemenczei 1988, Taf. 16: 181, Taf. 45: 395). Pre meč z rieky Váh pri Ružomberku je charakteristický i tvar masívnej, krátkej, v dolnej tretine rozšírenej čepele. Tvar čepele naznačuje, že meč bol určený predovšetkým na sekanie. Uvedená technika boja sa presadila až v mladšej dobe bronzovej, keď meče s ťažiskom posunutom bližšie k hrotu postupne vytlačali staršie štíhle bodné zbrane. Z tohto hľadiska sú zaujímavé i poškodenia v najširšej – ťažiskovej časti čepele. Tri vrypy tvaru V a U mohol spôsobiť náraz – sek na úzky, tvrdý materiál. Vzhľadom k patinovaniu lomových plôch predpokladáme, že poškodenia nevznikli až po vyzdvihnutí predmetu z rieky.

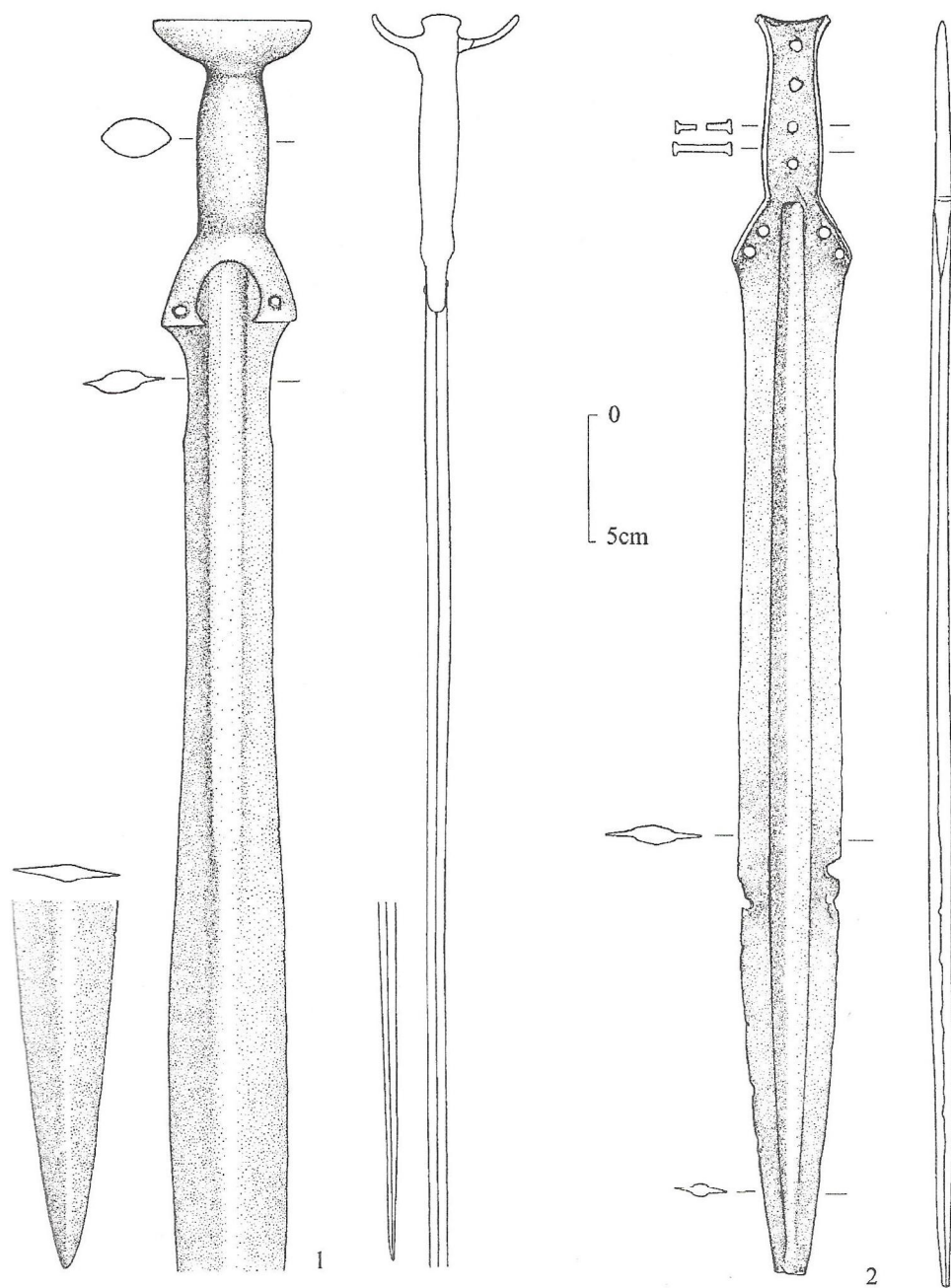
Meč z Váhu pri Ružomberku nepatrí k typom charakteristickým pre úzke časové obdobie. Na základe vyššie uvedených znakov predpokladáme, že ho vyrobili v staršom až strednom stupni popolnicových polí.

Zlatná na Ostrove

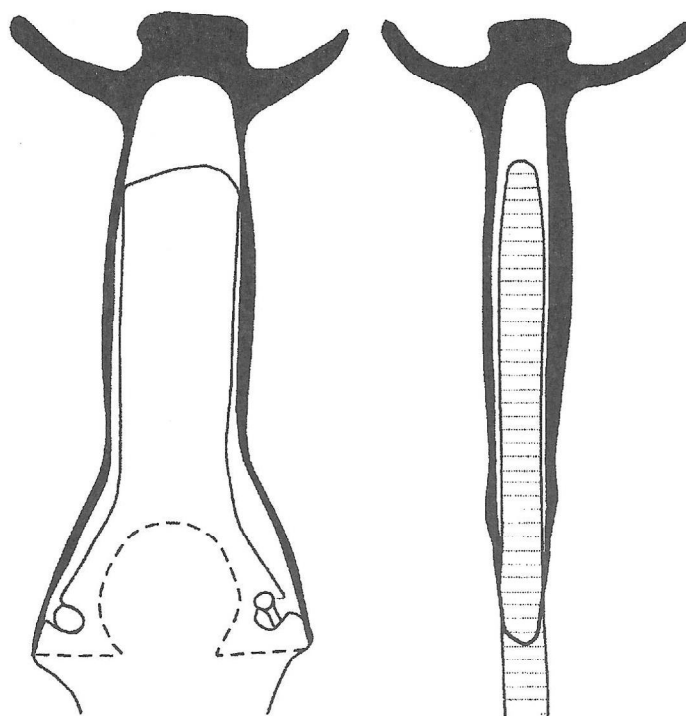
Meč vybagrovali pred rokom 1978 spolu so štrkom z Dunaja, v úseku km 1785–1786 pri obci Zlatná na Ostrove (Csalóközaranyos), okr. Komárno. Do Podunajského múzea v Komárne ho odovzdal pán František Lehoczky (Ratimorská 1980, 227; Ožďáni 1983, 76, obr. 40).

Opis

Meč s plnou rukoväťou, ukončenou širokou a vysokou čiaškou v tvare guľovej výseče. Z dna čiašky vyrastá široký gombík hrľbovitého prierezu, ktorý výškou presahuje jej okraj asi o 0,5 mm. Tesne pri gombíku je čiaška prederavená otvorom kruhového tvaru s priemerom 4 až 5 mm. Vydutá rukoväť bez náznaku vývalkov má hrotito – oválny prierez so zaoblenými hranami. Záchytná časť rukoväte má temer rovné plecía a jej ramienka majú vodorovné ukončenie. K čepeli pripájajú rukoväť dva nity. Čepel v tvare vrbového listu s najširšou časťou posunutou smerom ku hrotu vytvára bezprostredne pod záchytnými oblúkmi odsadené oblúkovité výrezy, bez stôp zúbkovania. V hornej časti je zosilnená širokým rebrom s náznakmi hranenia, ktoré sa v spodnej časti stráca. Na čepeli nie je odsadené ostrie a na meči nenájdeme stopy výzdoby. Jenne drsný povrch pokrýva hnedá patina (obr. 2: 1). Maximálne rozmery: dĺžka: 653 mm, šírka: 46 mm, hrúbka čepele: 8 mm, hmotnosť: 877 g. Uloženie: Múzeum maďarskej kultúry a Podunajska, Komárno; eviden. číslo A-6269.

Obr. 2 Zlatná na Ostrove – 1, okolie Ružomberka – 2

Obr. 3 Zlatná na Ostrove. Prekreslené röntgenové snímky rukoväte

Röntgenová snímka

Na prekreslených röntgenových snímkach rukoväte (obr. 3) vidíme, že dutý odliatok má steny s nerovnakou hrúbkou. Práve zhrubnutá stena zapríčinila asymetrický tvar rukoväte pri pohľade z užšej strany. Na snímku sa nenachádza žiadna stopa naznačujúca dodatočné spojenie rukoväte s čiaškovitou hlaviceou a preto predpokladáme, že boli odliate vcelku. Otvor na odvzdušnenie, obvyklý v oblasti hríbovitého gombíka, sa na snímku neprejavil. Čepeľ je nasunutá – narazená do väčšej časti dĺžky dutiny v rukováti, čo prispelo ku kvalite spojenia obidvoch častí. Snímok potvrdzuje, že čepeľ a rukoväť spájajú dva nity kruhového prierezu, pričom jeden z nich je umiestnený šikmo. Nepravidelné otvory v čepeľi svojimi rozmermi presahujú priemer nitu.

Meč z rieky Dunaj je typickým predstaviteľom zbraní s rukoväťou ukončenou čiaškou v tvare guľovitej výseče, ktoré H. Müller-Karpe označil podľa bavorskej lokality ako typ Königsdorf. Ich ďalšie rozdelenie na varianty, z ktorých jedna je typická pre „Slovensko a Horné Uhorsko“, je založené na analýze rytej výzdoby (Müller-Karpe 1961, 37). Vzhľadom k jej chýbaniu sa náš exemplár nedá podľa kritérií H. Müllera-Karpeho zaradiť. Nemyslíme si, že absencia výzdoby je následkom hľadania povrchu artefaktu používaním, alebo dodatočným obrúsením zrnkami piesku v rieke, pretože v obidvoch prípadoch by sa zvyšky rytia zachovali, prinajmenšom na vnútornej strane hlavice rukoväte. Exemplár zo Zlatnej na Ostrove s chýbajúcou rytou výzdobou nie je unikátny,

Obr. 4 Nálezy mečov s čiaskovitou rukoväťou a im príbuzných zo Slovenska

Meče s čiaskovitou rukoväťou: Spišská Belá (Kovalčík 1966, 650, obr. 193), Sereď (Foltiny 1964, Abb. 3 a-c), Lehôtka (Oždání – Furmánek 2000, obr. 58), Levice (Kemeneczi 1991, Abb. 74: 515), „Komitat Pozsony“ (Kemeneczi 1991, Abb. 75: 521), Vráble (Hampel 1886, Tábla 25: a-b), Kremnica (Hampel 1886, Tábla 25: 4), Veľká Ida (Hampel 1896, Tábla 181: 2), Sahy (Hampel 1896, Tábla 197: 7), Abelová (Lamiová-Schmidlová, 1962, obr. 1: 6), Kraľova Lehota (Károlyi 1968, Taf. 13: 7), Hažlín (Kovalčík 1966, 650)

Meče s miskovitým kottičovitým terčom: Blatnica (Müller-Karpe 1961, Taf. 36: 7), Zemianske Podhradie (Müller-Karpe 1961, Taf. 39: 8), Horná Ves (Novotná 1970, Taf. 40: vpravo), Kračúnovce (Blahuta 1961, obr. 2, vľavo)

pretože ojedinelé nezdobené meče s čiaškovitou rukoväťou sa našli v riekach i na suchej zemi (Krämer 1985, 34; Kemenczei 1991, Taf. 58: 248, 59: 251), i keď počtom tvoria oproti zdobeným výraznú menšinu. Meče s čiaškovitou rukoväťou predstavujú typologicky ďalší vývinový stupeň mečov s plnou rukoväťou starších a stredných popolnicových polí. Pre ich datovanie do stupňa HB1 je dôležitý hromadný nález bronzov z Hajdúböszörmény vo východnom Maďarsku, ktorý obsahuje bronzové nádoby, helmy a väčší počet mečov, z nich šesť s čiaškovitou rukoväťou (Kemenczei 1984, 172, Taf. 95–96a).

V základnej práci o mečoch z plnou rukoväťou z mladšej a neskorej doby bronzovej sa predpokladá, že metalurgické centrá na území „Slovenska a Horného Uhorska“, ktoré pôvodne produkovali meče liptovského typu, zhotovovali v neskorej dobe bronzovej meče s čiaškovitou rukoväťou (Müller-Karpe 1961, 37). Nechýba však ani odlišný názor, že väčšia časť mečov s čiaškovitou rukoväťou v karpatskom priestore sa našla a vyrobila v Potisí a oblasti, v ktorej bola v neskorej dobe bronzovej rozšírená lužická kultúra nehrala pri ich produkcii významnú úlohu (Kemenczei 1987, 349, 351). Zo Slovenska je nám známych 17 mečov s rukoväťou ukončenou čiaškou v tvare guľovej výseče alebo – vývinovo pravdepodobne starším – „plytším“ miskovitým terčom. Tieto – pochádzajúce z ojedinelých i hromadných nálezov – sú rovnomerne zastúpené na celom území (obr. 4), bez výraznejšej koncentrácie, ktorá by sa dala interpretovať ako výrobné centrum či oblasť zo špecifickou formou deponovania. U meča zo Serede, kúpeného v starožitnostiach, nie je údaj o lokalite bezpečne potvrdený (Kemenczei 1991, 54).

Dva vyššie opísané meče pochádzajú z rozdielnych, zhruba 180 km vzdialených lokalít a nemajú totožnú dobu vyhotovenia. Ich spoločným znakom je však nálezové prostredie: riečny tok. Nálezy z vody, medzi ktorými majú dôležité zastúpenie bronzové meče sa často pokladajú za pozostatok špecifického spôsobu deponovania. Ak zloženie a počet nálezov z riek dovoľuje spoľahlivý záver, že sa nejedná o pozostatok náhody, ale zámernej činnosti (Torbrügge 1970, 1), tak vysvetlenie dôvodov a ideového pozadia s ktorým boli spojené osobité kultové praktiky (Torbrügge 1996, 567) ostáva oblasťou dohadov. Na nových publikovaných exemplároch sú pozoruhodné záseky na čepeli meča z Ružomberku. Hlboké, patinované poškodenia spôsobil náraz na tvrdý, úzky predmet, a to ešte pred uložením artefaktov do mokrého prostredia. V zahraničí nechýbajú pokusy identifikovať na mečoch stopy bojových stretnutí a spájať ich uloženie v depote s obetou po boji (Kristiansen 1984, 194). Poškodenia na meči z Ružomberka odpovedajú tak interpretovaným stopám.

LITERATÚRA

- BARTÍK 1997 – J. Bartík: Nové riečne nálezy – bronzové meče z Váhu. *Slov. Arch.* 45, s. 419–430.
BARTÍK – FURMÁNEK 2004 – J. Bartík – V. Furmánek: Schwert des Typs Apa aus der Ostslwakei. In: *Eiflüsse und Kontakte alteuropäischer Kulturen. Festschrift für Jozef Vladár*. Nitra, s. 255–272.
BLAHUTA 1961 – F. Blahuta: Nález bronzových mečov v Kračúnovciach. *Štud. Zvesti AÚ SAV* 6, s. 234–236.
FOLTINY 1964 – S. Foltiny: Ein Schalenknaufschwert aus Neckenmarkt im American Museum of Natural History in New York. *Burgenländische Heimatblätter* 26, s. 18–25.
FURMÁNEK 2000 – V. Furmánek: Meč s vývalkovitou rukoväťou z Novohradu. *Slov. Arch.* 48, s. 87–100.
HAMPEL 1886 – J. Hampel: A bronzkor emlékei Magyarhonban. Budapest.

- HAMPEL 1896 – J. Hampel: A bronzkor emlékei Magyarhonban. Budapest.
- KAROLYI 1968 – L. von Karolyi: Archäologische Funde aus Ungarn. Ein Beitrag zur Dokumentation und Methodik I. Berliner Jahrb. Vor- u. Frühgesch. 8, s. 77–98.
- KEMENCZEI 1987 T. Kemenczei: Zu den Beziehungen der Slowakisch-Ungarischen spätbronzezeitlichen Kulturen im Lichte der Schwertfunde. Die Urnenfelderkulturen Mitteleuropas. Symposium Liblice 21–25. 10. 1985, Praha, s. 335–353.
- KEMENCZEI 1988 T. Kemenczei: Die Schwerter in Ungarn I. PBF IV-6, München.
- KEMENCZEI 1984 – T. Kemenczei: Die Spätbronzezeit Nordostungarns. Budapest.
- KEMENCZEI 1991 – T. Kemenczei: Die Schwerter in Ungarn II. PBF IV-9, Stuttgart.
- KOVALČÍK 1966 – R. M. Kovalčík: Depot mečov zo Spišskej Belej a meče s čiaškovitou ukoväťou na Slovensku. Arch. Rozhledy 18, s. 647–654.
- KRÄMER 1985 – W. Krämer: Die Volgriffschwerter in Österreich und der Schweiz. PBF IV-10, München.
- KRISTIANSEN 1984 – K. Kristiansen: Krieger und Häuptlinge in der Bronzezeit Dänemarks. Ein Beitrag zur Geschichte des bronzezeitlichen Schwertes. Jahrb. RGZM 31, s. 187–208.
- LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ 1962 – M. Lamiová-Schmiedlová Archeologické nálezy v Mestskom vlastnom múzeu vo Fiľakove. Štud. Zvesti AÚ SAV 10, s. 159–170.
- MOZSOLICS 1975 – A. Mozsolics: Bronzkori kardok folyókból. Archaeológiai értesítő 102, s. 3–24.
- MÜLLER-KARPE 1961 – H. Müller-Karpe: Die Vollgriffschwerter der Urnenfelderzeit aus Bayern. München.
- NEVIZÁNSKY – TRUGLY 2004 – G. Nevizánsky – S. Trugly: Meč s jazykovitou rukoväťou z Komárna. AVANS 2003, s. 141.
- NOVOTNÁ 1970 – M. Novotná: Die Bronzehortfunde in der Slowakei. Spätbronzezeit. Bratislava.
- OŽDÁNI 1983 – O. Oždáni: Dávnoveké zbrane a Slovensko. Bratislava.
- OŽDÁNI – FURMÁNEK 2000 – O. Oždáni – V. Furmánek: Bronzový meč s čiaškovitou rukoväťou z Lehôtky. AVANS za rok 1999, s. 96–97.
- RATIMORSKÁ 1980 – P. Ratimorská: Archeologické prieskumy a nálezy v okrese Komárno. AVANS 1978, s. 226–228.
- SPROCKHOFF 1931 – E. Sprockhoff: Die germanischen Griffzungenschwerter. Berlin-Leipzig.
- TORBRÜGGE 1970 – W. Torbrügge: Vor- und frühgeschichtliche Flußfunde. Ber.RGK, 51–52, s. 1–146.
- TORBRÜGGE 1996 – W. Torbrügge: Spuren in eine andere Welt. Archäologie der vorzeitlichen Wasserkulte. In: Archäologische Forschungen zum Kultgeschehen in der jüngeren Bronzezeit und frühen Eisenzeit Alteuropas. Regensburg 1996, s. 567–581.
- VELIAČIK 1999 – L. Veliačík: Meč s jazykovitou rukoväťou z Podlužian. Štud. Zvesti AÚ SAV, 33, s. 149–154.

ZWEI BRONZESCHWERTER AUS FLUSSLÄUFEN

JURAJ BARTÍK – SÁNDOR TRUGLY

Ziel der Arbeit ist die Veröffentlichung von zwei wenig bekannten Bronzeschwertern gewonnen durch Ankauf. Das Schwert gefunden im Waag-Fluss in der Umgebung der Stadt Ružomberok (Abb. 2: 2) gewann man durch einen Antiquitätenhändler, das Schwert aus der Donau im Gebiet der Gemeinde Zlatná na Ostrove (Abb. 2: 1) vom Herrn Lehoczky. Die Fundstellen konnte man nachträglich nicht nachprüfen, ein Argument, der für die Information über eine Fluss-Herkunft spricht, sind die Überreste von „Wasserpatina“.

Die Umgebung von Ružomberok

Ein kürzeres, massives Griffzungenschwert. Im Bereich der Griffzunge blieb hellgrüne Patina erhalten, die Klinge ist mit dunkelgrauer Wasserpatina bedeckt, die an abgeglätteten Stellen in die

goldbraune Farbe des Metalls übergeht. Ungefähr im Drittel der Klingenslänge befinden sich an beiden Seiten der Schneide drei Beschädigungen, die Schwertschuppe ist abgebrochen. Alle Bruchkanten an den Beschädigungen weisen eine patinierte Oberfläche auf (Abb. 2: 2). Höchstaßmaße: L.: 497 mm, Br.: 40 mm, St.: 8 mm, Gewicht: 455 g. Aufbewahrung: SNM-Archäologisches Museum Bratislava, Evid. Nr. 75899.

Mit Rücksicht auf die Gewinnungsweise müssen wir das Schwert als einen Einzelfund ansehen, der sich zeitlich nur auf Grund einer typologischen Analyse einsetzen lässt. Der zungenförmige Stützteil des Griffs ist charakterisiert durch einen beinahe geraden Verlauf der Schulterpartie der Heftbögen und einen minimalen Absatz der Klinge. Ähnliche Griffe mit identischer Zahl der Nietöffnungen befinden sich auf den „Schwertern vom gewöhnlichen Typ“ nach E. Sprockhoff, üblich als „Sprockhoff IIa“ bezeichnet oder auf den „Griffzungenschwertern vom Typ C, Variante 1“ nach T. Kemenczei (Sprockhoff 1931, 13; Kemenczei 1988, 53). In angeführten Gruppen von Schwertern finden wir auch Exemplare mit sanften, nur durch eine Verjüngung angedeuteten Absätzen der Klinge von den Bögen, gleich wie auf dem Exemplar aus Ružomberok. Die zentrale Wulst zur Verstärkung der Klinge auf dem Schwert aus Ružomberok ist weniger üblich, doch nicht einzigartig. Sie erscheint schon auf mitteleuropäischen Schwertern der ausgehenden Mittelbronzezeit und wird bis zur späten Urnenfelderzeit benutzt (Kemenczei 1988, Taf. 16: 181, Taf. 45: 395). Das Schwert aus dem Waag-Fluss bei Ružomberok ist charakteristisch auch durch die Form der massiven, kurzen, im unteren Drittel erweiterten Klinge. Die Form der Klinge deutet an, dass das Schwert vor allem zum Hauen bestimmt war. Diese Kampftechnik hat sich erst in der Jungbronzezeit durchgesetzt, als die Schwerter mit Schwerpunkt näher an der Spitze die älteren schmalen Stichwaffen allmählich verdrängt haben. In dieser Hinsicht sind auch die Beschädigungen im breitesten Teil der Klinge – dem Schwerpunkt interessant. Drei Einkerbungen in V- und U-Form hätten durch einen Anstoß – Hieb auf schmales, hartes Material verursacht werden können. Mit Rücksicht auf die Patinierung der Bruchflächen nehmen wir an, dass die Beschädigungen nicht erst nach dem Ausheben des Gegenstandes aus dem Fluss entstanden sind.

Das Schwert aus der Waag bei Ružomberok gehört nicht zu den Typen, die für einen kurzen Zeitabschnitt charakteristisch sind. Auf Grund der obenerwähnten Merkmale nehmen wir an, dass es während der älteren bis mittleren Stufe der Urnenfelderzeit hergestellt wurde.

Zlatná na Ostrove

Ein Vollgriffsschwert, der Griff endet in einem breiten und hohen Schalenknäuf in Form eines Kugelsegments. Die sanft rauhe Oberfläche ist mit brauner Patina bedeckt (Abb. 2: 1). Höchstaßmaße: L.: 653 mm, Br.: 46 mm, Klingensstärke: 8 mm, Gewicht: 877 g. Aufbewahrung: Museum des Donaubietes Komárno, Evid. Nr. A-6269.

Röntgenaufnahme

Auf den umgezeichneten Röntgenaufnahmen des Griffs (Abb. 3) sehen wir, dass der hohle Abguss ungleich starke Wände besitzt, wodurch seine asymmetrische Form verursacht wurde. Die Klinge aufgesteckt im Großteil des Hohlraums im Griff ist mit diesem durch zwei Nieten von kreisförmigem Querschnitt verbunden, wobei einer von ihnen schräg angebracht ist.

Das Schwert aus dem Donau-Fluss ist ein typischer Repräsentant der Vollgriffwaffen mit Griff beendet mit einem Schalenknäuf in Form eines Kugelsegments, die

H. Müller-Karpe nach der bayerischen Fundstelle als Typ Königsdorf benannt hatte. Deren weitere Aufteilung in Varianten, eine von denen typisch für „Slowakei und Oberungarn“, beruht auf der Analyse der Ritzverzierung (Müller-Karpe 1961, 37). Hinsichtlich deren Absenz kann man unser Exemplar nach den Kriterien von H. Müller-Karpe nicht einreihen. Unserer Meinung nach ist die fehlende Verzierung keine Folge von Abglättung der Oberfläche des Artefakts durch Gebrauch, oder von nachträglichem Abschleifen durch Sandkörner im Fluss, denn in beiden diesen Fällen würden sich Reste der Ritzung erhalten, zumindest auf der Innenseite des Knaufs am Griff. Das Exemplar aus Zlatná na Ostrove mit fehlender Ritzverzierung ist kein Ausnahmefall, denn vereinzelte unverzierte Schwerter wurden in Flüssen sowie am Festland gefunden (Krämer 1985, 34, Kemenczei 1991, Taf. 58: 248, 59: 251), obwohl sie im Vergleich zu den verzierten Exemplaren in deutlicher Minderheit stehen. Die Schalenknaufschwerter repräsentieren in typologischer Hinsicht eine weitere Entwicklungsstufe von den Vollgriffschwertern der älteren und mittleren Urnenfeldernzeit. Für deren Datierung in die Stufe HB1 ist der Bronzehortfund aus Hajdúböszörmény in Ostungarn wichtig, der Bronzegefäße, Helmen und mehrere Schwerter enthält, sechs davon mit Schalenknauf (Kemenczei 1984, 172, Taf. 95–96a).

Im Grundwerk über die Vollgriffschwerter der Jung- und Spätbronzezeit vermutet man, dass die metallurgischen Zentren auf dem Gebiet von „Slowakei und Oberungarn“, die ursprünglich Schwerter des Liptauer Typs produziert haben, in der Spätbronzezeit Schalenknaufschwerter erzeugten (Müller-Karpe 1961, 37). Es gibt jedoch auch eine andere Ansicht, u. z. dass die meisten Schalenknaufschwerter im Karpatenraum auf dem Theißgebiet gefunden und hergestellt worden sind und dass das Territorium, wo in der Spätbronzezeit die Lausitzer Kultur verbreitet war, bei deren Produktion keine wichtige Rolle spielte (Kemenczei 1987, 349, 351). Aus der Slowakei kennen wir 17 Schalenknaufschwerter mit Schwertknauf in Form eines Kugelsegments, oder einer „seichter“ schalenförmigen Scheibe, die vermutlich älter ist. Diese stammen aus Einzel- sowie Hortfunden und sind regelmäßig auf dem ganzen Gebiet vertreten (Abb. 4), ohne eine deutlichere Konzentration, die man als ein Produktionszentrum oder eine Region mit spezifischer Deponierungsform interpretieren könnte. Beim Schwert aus Sereď gekauft im Antiquitätenladen ist die Angabe über die Fundstelle nicht mit Sicherheit bestätigt (Kemenczei 1991, 54).

Zwei beschriebene Schwerter stammen aus verschiedenen, etwa 180 km entfernten Fundstellen und ihre Herstellungszeit ist nicht identisch. Deren gemeinsames Merkmal ist aber die Fundumgebung: Flusslauf. Die Wasserfunde, unter denen die Bronzeschwerter eine wichtige Stelle einnehmen, werden oft für das Relikt einer spezifischen Deponierungsweise gehalten. Während die Zusammensetzung und Zahl der Flussfunde eine verlässliche Schlussfolgerung ermöglicht, dass es sich nicht um Folge eines Zufalls, sondern einer absichtlichen Tätigkeit handelt, bleibt die Erklärung der Gründe und des Ideenhintergrundes verbunden mit kultischen Sonderpraktiken ein Bereich von Mutmaßungen. Auf den neuen publizierten Exemplaren sind bemerkenswert die Einhiebe auf der Schwertklinge aus Ružomberok. Tiefe, patinierte Beschädigungen wurden durch einen Anstoß auf harten, schmalen Gegenstand verursacht, u. z. noch vor der Deponierung der Artefakte in einer nassen Umgebung. Im Ausland versucht man auf Schwertern die Spuren von Kampf-begegnungen zu identifizieren und ihre Auflagerung im Depot mit der Opfergabe nach

einem Kampf zu verbinden. Die Beschädigungen auf dem Schwert aus Ružomberok entsprechen solcherweise interpretierten Spuren.

PhDr. Juraj Bartík, PhD., SNM-Archeologické múzeum, Žižkova 12, P.O.BOX 13, SK – 831 05 Bratislava, bartik@snm.sk

Sándor Trugly, Múzeum maďarskej kultúry a Podunajska, Palatínova 13, SK – 945 05 Komárno